

**Redegjørelse for
aktsomhetsvurderinger
2023**

A/S VINMONOPOLET

En foregangsvirksomhet på bærekraft

Bærekraft er en sentral del av Vinmonopolets selskapsstrategi, og vi har definert fem mål vi skal oppnå innen 2030. Grunnlaget for arbeidet er vesentlighetsanalysen vår, som viser hvilke områder Vinmonopolet har størst påvirkning på.

Som en del av selskapsstrategien skal Vinmonopolet være en foregangsvirksomhet når det gjelder bærekraft. Å være en foregangsvirksomhet betyr at bærekraft er integrert i Vinmonopolets overordnede strategi, at Vinmonopolet ligger i forkant på utvalgte områder, og at Vinmonopolet er en pådriver for bærekraft og skaper ringvirkninger utover egen organisasjon. Vår ambisjon for bærekraft er i tråd med forventningene fra kunder og i eierskapsmeldingen (Meld. St. 6 (2022–2023) Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap). Års- og bærekraftsrapporten er utarbeidet i tråd med Global Reporting Initiative (GRI).

Våre strategiske mål på bærekraft

Innen 2030 skal Vinmonopolet:

- være en ansvarlig aktør og en pådriver for anstendig arbeidsforhold og respekt for menneskerettigheter i leverandørkjeden
- aktivt fremme anstendige arbeidsforhold og respekt for menneskerettighetene i bransjen gjennom internasjonalt samarbeid
- gjøre det enkelt og relevant å velge mer bærekraftig hver gang
- redusere klimagassutslipp i henhold til nasjonale mål, redusere miljøbelastningen i egen virksomhet og være en pådriver for å redusere klimautslippene og miljøbelastningen i verdikjeden
- tilpasse egen virksomhet etter klimaendringene og være en pådriver for klimatilpasning i verdikjeden

Vår vesentlighetsanalyse

Vinmonopolets arbeid med bærekraft er basert på en analyse av hva som er viktigst for interessentene våre, og på hvilke områder vi har størst påvirkning på mennesker, natur og miljø. Dette var også et viktig underlag da vi oppdaterte selskapsstrategien. Selskapsstrategien tar et bredere perspektiv enn det bærekraftsrapportering etter GRI krever, og det vil være noe forskjell mellom selskapsstrategien og bærekraftsrapporteringen i 2023. Våren 2024 skal vi oppdatere vesentlighetsanalysen til en dobbelt vesentlighetsanalyse i henhold til European Sustainability Reporting Standards (ESRS), og da vil vi samtidig se på mulige endringer i bærekraftsrapporteringen for 2024. Vinmonopolet skal rapportere etter ESRS i 2025.

Vesentlighetsanalysen som ligger til grunn for bærekraftsrapporteringen i 2023, er i samsvar med GRI Universal Standards. Gjennom dybdeintervjuer med flere av Vinmonopolets interessenter, ble relevante bærekraftsområder vurdert etter konsekvens og hvordan mulige påvirkninger kan oppstå. Intervjuobjektene besto av interne og eksterne fagpersoner, som hver ble intervjuet om sitt felt. Funn fra intervjuene og skrivebordsanalyser ble til slutt avstemt med Vinmonopolets bærekraftsenhet.

Resultatet ble seks vesentlige områder:

1. Alkohol og samfunn

- Vår påvirkning: Samfunnsoppdraget vårt står helt sentralt, også i arbeidet med bærekraft. Temaet alkohol og samfunn handler om hvordan varene vi selger, kan påvirke kundene våre. Derfor jobber vi for å begrense skadevirkningene av alkohol og sikre at produktene vi selger, er trygge. Systematisk arbeid for å avvise kjøp på grunn av alder, beruselse eller mistanke om langing ligger under dette temaet.
- Kobling til selskapsstrategien: Tematikken ligger under Vinmonopolets formål og oppdrag. Vi rapporterer også resultater på alderskontroll til Statens eierrapport.

2. Anstendig arbeid

- Vår påvirkning: Vinmonopolet er opptatt av at menneskene i leverandørkjeden skal jobbe under anstendige forhold. Av den grunn jobber vi spesielt med følgende risikoer i bransjen:
 - i. helse og sikkerhet
 - ii. diskriminering, vold og trakassering
 - iii. tvangsarbeid og utnyttelse av sårbare grupper
 - iv. arbeidernes mulighet til å fremme bekymringer på arbeidsplassen
- Kobling til selskapsstrategien: Å være en ansvarlig aktør innebærer å være en pådriver for at arbeidsforholdene skal være anstendige og menneskerettighetene skal respekteres i leverandørkjeden. Økte krav og forventninger knyttet til å sikre menneskerettighetene gjennom åpenhetsloven og nye EU-direktiver har gjort at vi har løftet arbeidet med anstendig arbeid inn i selskapsstrategien.

3. God og inkluderende arbeidsplass

- Vår påvirkning: Vi er avhengige av motiverte og faglig dyktige medarbeidere for å være en attraktiv arbeidsplass og for å gi god veiledning til kundene. Vi satser derfor spesielt på kompetanseutvikling.
- Kobling til selskapsstrategien: Vinmonopolet skal være rå på fag, stolt hver dag og best sammen som lag. Dette er et hovedområde i Vinmonopolets selskapsstrategi.

4. Smarte miljø- og klimaløsninger

- Vår påvirkning: Vinmonopolet har som mål å redusere våre klimagassutslipp med 55 prosent innen 2030. Det vil kreve mye av oss. Vi har størst mulighet til å gjøre en forskjell på disse områdene:
 - i. biomangfold
 - ii. klimagassutslipp
 - iii. materialbruk
 - iv. vannforbruk
- Kobling til selskapsstrategien: Arbeidet med klima og miljø er også løftet inn i selskapsstrategien. Vi ser både på hva vi kan gjøre i egen virksomhet og i verdikjeden.

5. God forretningsetikk

- Vår påvirkning: Vinmonopolet er en ansvarlig samfunnsaktør. Vi behandler leverandørene likt og jobber aktivt mot og har nulltoleranse for korrupsjon.
- Kobling til selskapsstrategien: God forretningsetikk er en del av formålet og oppdraget vårt.

6. Mer bærekraftig forbrukeradferd

- Vår påvirkning: Vi ønsker å legge til rette for at kundene skal kunne ta mer bærekraftige valg når de handler hos oss. Derfor jobber vi for å sikre at medarbeiderne våre får god opplæring om bærekraft, at vi kommuniserer tydelig i kanalene våre, og at vi har et relevant utvalg av produkter med bærekraftselementer i sortimentet.
- Kobling til selskapsstrategien: Å gjøre det enkelt og relevant for kundene å velge mer bærekraftig hver gang er et strategisk mål innen bærekraft.

I 2023 endret vi vesentlighetsanalysen ved å legge til ordet mer i temaet «Mer bærekraftig forbrukeradferd». Denne justeringen er en erkjennelse av at ingen produkter på Vinmonopolet er hundre prosent bærekraftige, men at produkter kan ha ett eller flere bærekraftige elementer.

På de neste sidene presenterer vi de seks områdene som ble identifisert i vesentlighetsanalysen, hvilke tiltak som er gjennomført i året som har gått, og mål vi har satt oss for veien videre. Tabellen GRI-indeks bakerst i rapporten gir en oversikt over alle GRI-indikatorne med henvisninger til hvilke sider i rapporten eller hvilke nettsider som inneholder informasjon om dem.

Organisering og styring

Vinmonopolet har som mål at bærekraft skal være en integrert og naturlig del av organisasjonens arbeid. Vinmonopolets bærekraftsenhet er organisert i avdelingen strategisk stab og består av leder for bærekraft, fagansvarlig for klima og miljø, fagansvarlig for anstendig arbeid og fire rådgivere. Bærekraftsenheten har det strategiske ansvaret for å sette retning og være en pådriver i Vinmonopolets arbeid med bærekraft. Enheten skal ta initiativ til aktiviteter og prosesser som sikrer at Vinmonopolet samlet når målet om å være en foregangsvirksomhet når det gjelder bærekraft. Dette innebærer også å vurdere behovet for å oppdatere retningslinjer og rutiner. To ganger i året gjennomfører enheten aktsomhetsvurderinger for å identifisere potensielle negative konsekvenser knyttet til anstendige arbeidsforhold og menneskerettigheter. Les mer om aktsomhetsvurderinger i Vinmonopolet på nettsidene våre.

Bærekraftsenheten jobber tett med organisasjonen, spesielt avdelingen kategori og innkjøp, når det gjelder krav og samarbeid med Vinmonopolets leverandører. Økonomiavdelingen, særlig enheten for anskaffelser og juridisk enhet, er også en viktig sparringpartner, og det samme gjelder de øvrige avdelingene i strategisk stab.

Tolv butikksjefer, én i hvert av våre tolv distrikter, har et særskilt ansvar for bærekraft. Butikksjefene, som kalles bærekraftskonsulenter, samarbeider tett med kollegaer i sitt distrikt, blant annet om miljøfyrtårnsertifisering og bærekraft i kundemøtet.

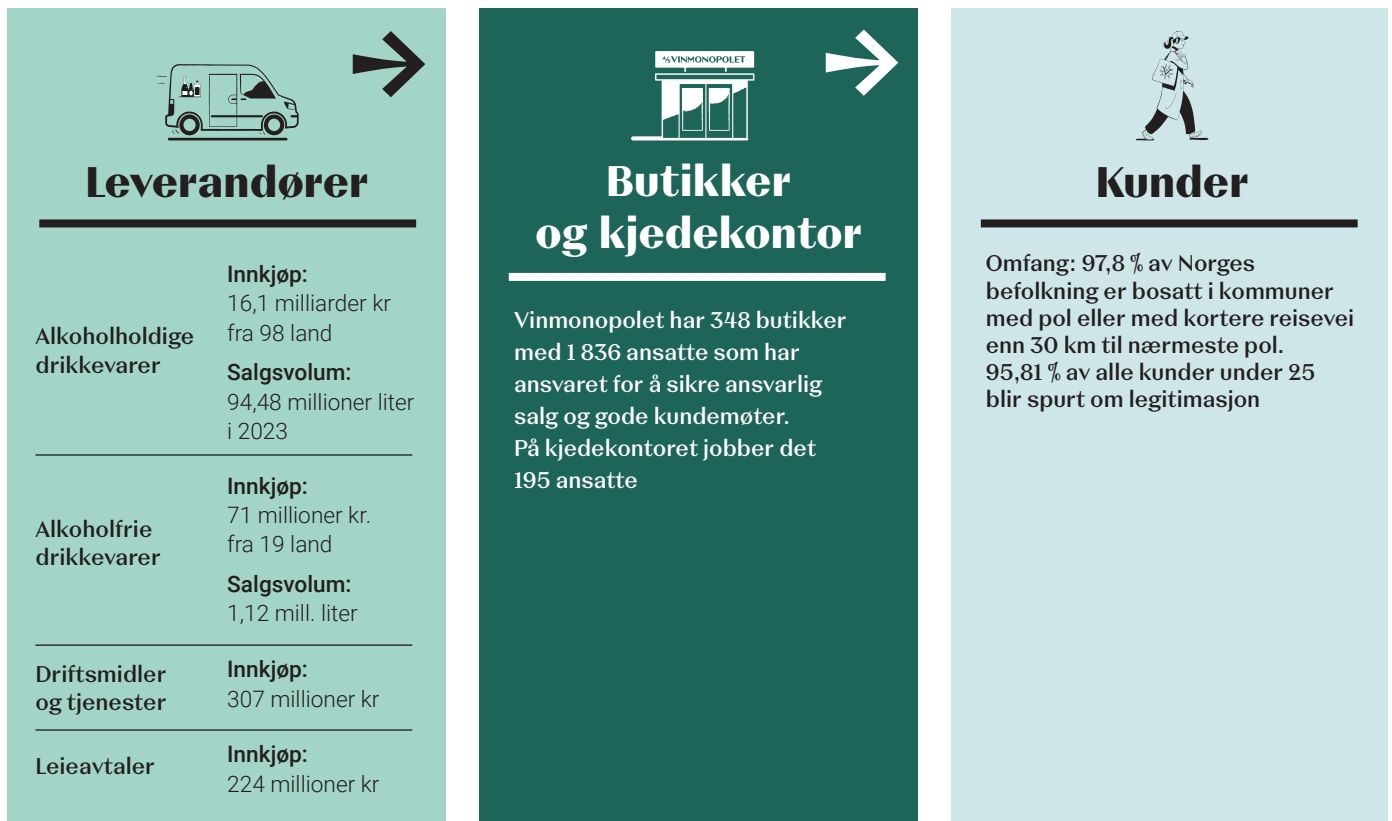
I 2023 hadde vi en to dager lang samling med alle butikksjefene om bærekraft. Her var bærekraft i møtet med kunden hovedfokus. Dette var første gang Vinmonopolet samlet alle butikksjefene med hovedtema bærekraft.

Vinmonopolets bærekraftsarbeid bygger på selskapets overordnede strategiske retning og mål, som fastsettes av styret. Ledergruppen beslutter mål til bærekraftsarbeidet med administrerende direktør som øverste ansvarlig. Styret blir jevnlig oppdatert på fremdriften og gir innspill om arbeidet. I 2023 var bærekraft på agendaen i alle styremøtene. Et flerårig prosjekt knyttet til sporbarhet i leverandørkjeden, risikoanalyser hvor klimarisiko og leverandørkjederisikoer står sentralt, nye retningslinjer for menneskerettigheter, energioppfølging i butikkene og års- og bærekraftsrapporteringen er saker som står på styrets agenda. Vinmonopolets bedriftsforsamling møttes fire ganger i 2023 og ble oppdatert på aktuelle saker, deriblant bærekraft.

Vinmonopolet har kvartalsvise møter med Helse- og omsorgsdepartementet. Her er bærekraft et fast punkt på agendaen. I tillegg arrangeres et årlig møte om bærekraft med gjennomgang av fremdrift, utfordringer og muligheter. Helse- og omsorgsdepartementet blir også orientert om Vinmonopolets arbeid med bærekraft gjennom Statens eierreport. Vinmonopolet er omfattet av flere styrende dokumenter. En oversikt over disse dokumentene finnes bakerst i denne rapporten.

Vinmonopolets verdi- og leverandørkjede

Vinmonopolet skal sikre et ansvarlig salg og en regulert tilgjengelighet av alkohol og dermed bidra til å begrense alkoholkonsumet og skadevirkningene av alkohol for den enkelte og samfunnet som helhet. Det gjør vi gjennom vår verdi- og leverandørkjede. Alle tallene under er fra 2023.

Eier gir formål og oppdrag

ANSTENDIG ARBEID

Menneskerettigheter og ansvarlig virksomhet i fokus

Vinmonopolet er en pådriver for anstendige arbeidsforhold og respekt for menneskerettigheter i den globale drikkevareindustrien. Vi har en produktportefølje på mer enn 35 000 produkter og en kompleks leverandørkjede. Derfor er vi avhengige av at alle aktører i leverandørkjeden støtter opp om dette og gjennomfører egne aktsomhetsvurderinger.

VÅR FREMGANGSMÅTE

Fra vesentlighetsanalysen

Vinmonopolet er opptatt av at mennesker i vår leverandørkjede skal jobbe under anstendige forhold. Det er spesielt noen risikoer i vår bransje som vi jobber målrettet med:

- Helse og sikkerhet
- Diskriminering, vold og trakassering
- Tvangsarbeid og utnyttelse av sårbare grupper
- Arbeidernes mulighet til å fremme bekymringer på arbeidsplassen

Mål

Vinmonopolet skal være en ansvarlig aktør og en pådriver for anstendige arbeidsforhold og respekt for menneskerettighetene i leverandørkjeden.

KPI 1:

Andel kartlagte brudd på våre etiske krav (Code of Conduct) som er utbedret innen 12 måneder.

MÅL 2030

100 %

RESULTAT 2023

72,7 %

KPI 2:

Andel vesentlige risikoer i leverandørkjeden som er adressert med oppfølgingsprogram innen seks måneder etter at risikoen er kartlagt.

MÅL 2030

100 %

RESULTAT 2023

100 %

Risiko for brudd på menneskerettigheter i vinindustrien

I 2023 fikk vi flere rapporter som viser at brudd på menneskerettigheter er en global utfordring som også forekommer i vinindustrien. Vi har tidligere fått en Oxfam-rapport som indikerte at det var høy risiko for brudd på menneskerettighetene i den italienske vinindustrien. Utover i 2023 fikk vi informasjon om utfordringer i Brasil og i vindistrikter som Bordeaux og Champagne i Frankrike. Og på tampen av året fikk vi første utkast til vår egen menneskerettighetsrapport fra Libanon – som stadfester at det også er utfordringer knyttet til menneskerettigheter i den libanesiske vinindustrien.

Håndtering av menneskerettigheter – organisering, retningslinjer og tilnærming

Etter åpenhetsloven, skal virksomheter ligge i forkant og selv identifisere utfordringer knyttet til menneskerettigheter. Dette fordrer at både vi og leverandørene våre har god kunnskap om leverandørkjeden, både med sikte på å avdekke faktiske brudd på menneskerettighetene og med sikte på å forebygge eventuelle brudd. Hvis vi sørger for å ha god kunnskap om forhold og prosesser i leverandørkjeden som potensielt kan utgjøre en særlig risiko, kan vi iverksette forebyggende tiltak.

Høsten 2023 kom det en revidert utgave av amfori BSCI Code of Conduct. Amfori BSCI Code of Conduct danner grunnlaget for de etiske kravene Vinmonopolet stiller til våre leverandører. De legger vekt på prosessen med aktsomhetsvurderinger og på at alle ledd i leverandørkjeden må kartlegge risiko og mulige sårbare grupper i egen leverandørkjede og gjennomføre tiltak for å sikre menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Tydelige policyer ansvarliggjør samtlige aktører i verdikjeden og gjennom gode ledelsessystemer skal leverandørene sikre at Vinmonopolets etiske krav etterlevs. Arbeidet med å oppdatere våre etiske krav etter ny Code of Conduct ble påbegynt i 2023 og vil fortsette i tiden fremover. I 2023 la Vinmonopolet også til rette for anskaffelse av et sporbarhets- og oppfølgingssystem, som vil være et viktig virkemiddel for å innhente informasjon om sporbarhet og risikoforhold i leverandørkjeden.

Vår tilnærming til arbeidet

Utgangspunktet for arbeidet vårt er de etiske kravene. I tillegg stiller vi forventninger til leverandørene våre gjennom vår menneskerettighetspolicy. Denne policyen stadfester at Vinmonopolet respekterer alle internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, inkludert de som er fastsatt gjennom FNs menneskerettighetserklæring og ILOs kjernekonvensjoner, og at vi forventer det samme fra våre leverandører og forretningspartnere. Vi uttrykker en tilsvarende forpliktelse og forventning i de nordiske alkoholmonopolenes «Human Rights Due Diligence Roadmap», som er de nordiske monopolenes samarbeidserklæring i vårt felles arbeid med menneskerettigheter.

Vinmonopolets arbeid bygger også på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og vi er medlem av FN Global Compact, amfori BSCI og Etisk handel Norge. Vi følger OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv for å kartlegge faktiske og potensielle brudd på de etiske kravene våre. Vi er særlig opptatt av å identifisere mulige sårbare grupper som kan være utsatt for menneskerettighetsbrudd, og vi søker å sette i gang egnede tiltak for å forebygge og begrense brudd. Når vi konstaterer faktiske brudd på menneskerettighetene og anstendige arbeidsforhold, samarbeider vi med produsentene og grossistene for å sette i gang tiltak. Dersom aktsomhetsvurderingene våre avdekker utfordringer som omfatter større deler av industrien, gjennomfører vi spesialprogrammer som griper fatt i de bakenforliggende årsakene til disse utfordringene. Vi innhenter informasjon om risiko gjennom det britiske selskapet VERISK Maplecroft og revisjonsrapporter fra databasen til amfori BSCI, og vi utfyller bildet med annen offentlig tilgjengelig informasjon og rapporter.

I tråd med de nordiske alkoholmonopolenes «Human Rights Due Diligence Roadmap» la vi i 2023 vekt på å innhente mer bransjespesifikk informasjon om risiko fra henholdsvis Libanon og USA. Et førsteutkast av rapporten fra Libanon ble klart på tampen av 2023, og den viser at det er forhold som utgjør risiko for brudd på menneskerettighetene, og som må følges opp med tiltak i 2024. I USA viste det seg at bransjens modenhet for å bidra i kartleggingen var for lav, noe som har ført til at vi har valgt å bruke mer tid på å forankre arbeidet hos produsentene og deres interesseorganisasjon.

Prioriteringer i 2023

Når det gjelder vurderingene våre i 2023, har følgende rapporter stått sentralt: Systembolagets Human Rights Impact Assessment fra 2021 (utført av Oxfam), som påpekte risiko for menneskerettighetsbrudd i den italienske vinindustrien, Fairfood Internationals rapport fra 2015 om helsefarlige arbeidsforhold i sukkerindustrien i Mellom-Amerika og vår egen rapport fra Sør-Afrika fra 2017, som blant annet avdekket at verbal trakassering er en utfordring i den sørafrikanske vinindustrien. Vi har også satt søkelyset på arbeidsforhold for sesongarbeidere i Champagne.

Når vi vurderer kontrolltiltak, ser vi på produsentenes egne aktsomhetsvurderinger og om de er tilknyttet sertifiseringer som minimum dekker de etiske kravene våre.

I nært samarbeid med innkjøpsavdelingen ser vi på krav i anbud på nye produkter som et viktig virkemiddel for å rette oppmerksomheten mot anstendige arbeidsforhold internasjonalt. I 2023 etterspurte vi både produkter som er sertifisert etisk, og vi stilte strenge vilkår knyttet til ett eller flere av temaene i de etiske kravene våre. Vi legger vekt på å kommunisere med berørte interessenter og rettighetshavere i kartleggingen av risiko, og vi søker å være en aktiv veileder og støttepartner for leverandørene og grossistene i deres aktsomhetsvurderinger og utbedringsarbeid.

De mest fremtredende risikoene i leverandørkjeden

Vi mener at de mest fremtredende negative konsekvensene for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold er knyttet til leverandørkjeden til produktene vi selger. Her finner vi også majoriteten av leverandørene våre, som i all hovedsak er en del av jordbrukssektoren, og som tradisjonelt har vært forbundet med utfordringer knyttet til arbeidsforhold. Utfordringene er til dels globale, som utnyttelse av sesong- og migrantarbeidere under innhøsting av råvarer. Vinmonopolet legger derfor dette til grunn i våre prioriteringer og vurderinger – og følgelig også i redegjørelsen vår.

Når det gjelder innkjøp av varer og tjenester for å drifte butikkene våre, følger Vinmonopolet Lov om offentlige anskaffelser og vi er underlagt påseplikten. Vi prioriterer å oppfylle forpliktelsene våre, jf. blant annet påseplikten, selv om de mest fremtredende risikoene altså anses å være knyttet til leverandørkjeden til produktene vi selger. Vinmonopolet har, helt siden Åpenhetsloven trådte i kraft i 2022, lagt vekt på å støtte grossistene med kunnskap og kompetanse i å gjennomføre aktsomhetsvurderinger av sine produsenter og deres leverandørkjede i tråd med OECDs veileder (som Åpenhetsloven henviser til). Dette har vi supplert med relevant informasjon på vår grossistportal, både hva gjelder prosess for aktsomhetsvurderinger og overordnet risikoinformasjon for alle produsentland/områder på relevante parametere knyttet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. I 2023 arrangerte vi også i samarbeid med de nordiske monopolene og Sustainable Wines Roundtable et eget kurs for å ytterligere bygge kapasitet på menneskerettighetsområdet hos grossistene.

Nedenfor gir vi en vurdering av de fire mest fremtredende risikoene i leverandørkjeden og hvilke tiltak vi gjennomførte for å håndtere disse i 2023, samt resultatene av tiltakene.

FREMTREDEDE RISIKO

Diskriminering, vold og trakassering

Diskriminering basert på kjønn, rase, sosial bakgrunn, etnisk og nasjonal opprinnelse eller medlemskap i fagforeninger skal ikke forekomme, og ingen arbeidere skal utsettes for umenneskelig og nedverdiggende behandling, vold eller trakassering. I 2017 gjennomførte Vinmonopolet et omfattende inspeksjonsprogram som omfattet 22 vinprodusenter og underleverandører i Sør-Afrika. Der ble det kartlagt flere tilfeller av verbal trakassering. I etterkant har vi gjennom dialog med sentrale interessenter lagt vekt på å avdekke de bakenforliggende årsakene til disse utfordringene og gjennomført målrettede tiltak for å bekjempe utfordringene.

Dialog og kurs som forebyggende tiltak

Vinmonopolets innsats i Sør-Afrika er basert på et mål om langsiktig endring. Vi ønsker derfor ikke utelukkende å kontrollere og stille krav, men å bevisstgjøre produsenter og ansatte om utfordringer og motivere dem til selv å innse nytten av å gjennomføre endringer. I 2019 satte Vinmonopolet i gang et kursprogram som er rettet mot både ledelsen og arbeiderne på vingårdene. Kursene gjennomføres av vår sørafrikanske samarbeidspartner Procare og griper fatt i utfordringer knyttet til kommunikasjon, verbal trakassering og vold i nære relasjoner – hvor kvinner ofte er særlig utsatt. Kursene har derfor en kjønns sensitiv tilnærming og er tilgjengelige både for fast ansatte og for sesongarbeidere. I 2023 gjennomførte vi 48 kurs over fire moduler hos åtte produsenter, og til sammen 595 arbeidere og ledere deltok.

Historisk har mange arbeidere i Sør-Afrika fått tilgang til gratis alkohol i tillegg til lønn. Dette har bidratt til å skape alkoholavhengighet, noe som dessverre kan føre til fattigdom, konflikter, vold i nære relasjoner og utfordringer på arbeidsplassen. Alkohol- og rusmisbruk er derfor en del av det totale bildet og en viktig del av kursprogrammet.

Evaluering viser positive endringer

Akkurat som kursene de fire foregående årene har også kursene som ble gjennomført i 2023, fått svært gode tilbakemeldinger. De ansatte mener at kursene har vært relevante med hensyn til utfordringer de møter på arbeidsplassen. I evalueringen legger Procare vekt

på at kursene fremmer de ansattes vekst, og at de gjør det mulig for dem å sette i gang positive endringer på ulike områder. Deltakerne mener kursene danner en konstruktiv plattform for det videre engasjementet på gårdene, og noen produsenter ser at kursene har hatt så store positive effekter, både på arbeidsmiljøet og på relasjonen mellom ansatte og ledere, at de har valgt å videreføre jobben Vinmonopolet har satt i gang, ved å arrangere egne kurs gjennom Procure.

Kursene med Procure er det tiltaket Vinmonopolet har satt i gang i leverandørkjeden, som har vart lengst, og de vil bli videreført også i 2024.

FREMTREDENDE RISIKO

Helse og sikkerhet på arbeidsplassen

Alle har rett til en arbeidsplass som ivaretar de ansattes helse og sikkerhet. Amfori BSCI Code of Conduct vektlegger betydningen av et aktivt samarbeid mellom ledelse og arbeidstakere og fremhever leverandørens ansvar for å utvikle og innføre systemer for å oppdage, vurdere, forebygge og reagere på potensielle trusler mot arbeidernes helse og sikkerhet. Leverandørene skal også regelmessig tilby de ansatte opplæring om relevante forhold og risikoer knyttet til helse og sikkerhet på arbeidsplassen.

I Mellom-Amerika har vi sett hvordan arbeidere som kutter sukkerrør, som er råvare i romproduktene våre, er utsatt for overoppheting. De arbeider i svært høy temperatur uten noen form for beskyttelse mot den sterke solen. Manglende tilgang på drikkevann er også en del av problemet, og kvinner kan være særlig utsatt siden mangel på sanitetsfasiliteter gjør at de vegrer seg for å ta til seg nødvendig drikke. Overoppheting har igjen ført til alvorlige sykdommer blant arbeiderne på sukkerrørplantasjene.

Klimaendringer kan føre til at slike utfordringer kan utgjøre en risiko for arbeidernes helse også i andre områder og i andre sektorer av industrien. I 2023 døde fire sesongarbeidere i Champagne etter å ha jobbet med innhøsting av druer i uvanlig høye temperaturer. Det er ikke konkludert med om dødsfallene kan knyttes til de høye temperaturene, men saken har skapt debatt om behovet for å regulere eller tilpasse arbeidstiden for å unngå de tidene på døgnet hvor temperaturen er høyest. I Champagne har vinbransjen selv gått i bresjen for å håndtere disse utfordringene, og Vinmonopolet er i tett dialog med sentrale aktører for å overvåke utviklingen i arbeidet og for å gi råd og innspill basert på vår egen kunnskap og våre egne erfaringer, blant annet fra «Water, Rest, Shade & Sanitation» programmet i Mellom-Amerika.

I samarbeid med de andre nordiske alkoholmonopolene vil vi gjennomføre Human Rights Impact Assessments for å innhente mer kunnskap om risikoene for negative påvirkninger på arbeidsforhold og menneskerettigheter både i USA og i Spania, inkludert forhold som angår helse og sikkerhet på arbeidsplassen. Kartleggingene vil bli gjennomført i 2024.

«Water, Rest, Shade & Sanitation» – programmet for å forebygge overoppheting

I 2020 og 2021 gjennomførte Vinmonopolet en omfattende webinarserie for romprodusenter i leverandørkjeden i Mellom-Amerika. Webinarene, som ble utviklet og gjennomført av partneren vår La Isla Network, handler om hvordan man med enkle grep kan forebygge overoppheting (heat stress) gjennom å styre hyppigheten og lengden på arbeidernes pauser, organisere pausene med flyttbare telt som gir ly mot den sterke sola, og tilby en anbefalt mengde drikkevann. I 2022 og 2023 ønsket vi å rette oppmerksomheten mot utfordringene i en større del av industrien, og vi finansierte seks webinarer for sertifiseringsorganisasjonen Bonsucro og deres medlemsbedrifter. Vinmonopolets program har også omfattet veiledning av produsenter fra Cuba og Jamaica i hvordan man kan innføre konkrete tiltak for å redusere faren for overoppheting i egen organisasjon. Også denne veiledningen ble utført av partneren vår La Isla Network. Vinmonopolets del av programmet ble avsluttet i 2023, og det er nå opp til leverandørene å videreføre gjennomføringen av konkrete tiltak sammen med sine avtalepartnere.

Kurs i regi av amfori BSCI i Argentina

Amfori BSCI har gjennomført kurs med hovedvekt på helse og sikkerhet og ansvarlig rekruttering blant produsenter og druegårder i Argentina.

FREMTREDENDE RISIKO

Tvangsarbeid – utnyttelse av sårbare grupper

Tvangsarbeid og menneskehandel, hvor særlig de mest sårbare gruppene i samfunnet blir grovt utnyttet, er et globalt problem som dessverre også forekommer i jordbrukssektoren. Problemene er særlig knyttet til useriøse rekrutteringsselskaper som rekrutterer migrantarbeidere for å bistå råvareprodusenter under innhøsting. I 2023 ble vi gjort kjent med flere tilfeller av grov utnyttelse av migrantarbeidere, både i den brasilianske og den franske vinindustrien. Fra før har vi vært kjent med en tilsvarende risiko i den sørafrikanske og italienske vinindustrien.

Vi har et stort søkelys på dette temaet, og i 2023 gjennomførte vi flere forebyggende tiltak: Med programmet «Ansvarlig rekruttering» søkte vi å øke bevisstheten om utfordringene blant leverandørene våre. I Frankrike, i Champagne og Bordeaux ser vi at bransjen selv har gått i bresjen for å få bukt med en praksis som heller ikke de vil være bekjent med. Både Vinmonopolet og de andre nordiske alkoholmonopolene vil i 2024 følge nøye med på de tiltakene bransjen setter i gang, før vi vurderer om vi skal sette i gang egne tiltak. Ingen av de tre produsentene i Brasil som benyttet et rekrutteringsselskap som nå er under etterforskning for menneskehandel, er representert i Vinmonopolets leverandørkjede. Sakene viser at utnyttelse av migrantarbeidere i vinindustrien ikke lenger kan isoleres til det vi tradisjonelt har sett på som høyrisikoland, men også forekommer i andre land – særlig der det er mangel av arbeidskraft og behov for manuelt arbeid.

Skjerpede krav om ansvarlig rekruttering

Fravær av bundet arbeid, tvangsarbeid og menneskehandel er et av kravene i våre etiske krav, og leverandører som rekrutterer migrantarbeidere plikter å vise særlig aktsomhet. For å øke bevisstheten om dette temaet ba vi grossistene våre om å legge ekstra vekt på å formidle skjerpede krav til ansvarlig rekruttering da de innførte den oppdatert versjonen av etiske krav. I 2023 løftet vi også kravet om ansvarlig rekruttering ved anbud på nye produkter fra Italia og Libanon.

Kurs for vinprodusenter, fagforeninger og arbeidere

Vinmonopolet samarbeider med den britiske organisasjonen Stronger Together og deres program i Sør-Afrika og Italia. Stronger Together er en viktig samarbeidspartner for Vinmonopolet i arbeidet med å forebygge tvangsarbeid og utnyttelse av sårbare grupper. Organisasjonen hjelper selskaper med å håndtere risikoen for moderne slaveri, spesielt tvangsarbeid, menneskehandel og annen skjult tredjeparts utnyttelse av arbeidere, i leverandørkjeden gjennom spesialtilpassede kurs, veiledning, opplæring og ulike verktøy.

FREMTREDENDE RISIKO

Arbeidernes mulighet til å fremme bekymringer

Arbeidernes mulighet til å involvere seg i forhold som gjelder arbeidsmiljøet, og til å si fra om uønskede forhold på arbeidsplassen er sentrale prinsipper i de etiske kravene våre. Rent konkret skal alle arbeidere bli gjort oppmerksomme på rettighetene og pliktene sine, og alle leverandører skal respektere de ansattes fagforeningsfrihet og etablere ordninger som gjør det mulig for de ansatte å ta opp uønskede forhold på arbeidsplassen anonymt. Til tross for dette ser vi at mangelen på varslingssystemer, manglende mulighet til å organisere seg, diskriminering av fagforeningsmedlemmer, maktubalanse mellom ledelse og arbeidere og frykt for represalier enkelte steder kan begrense – direkte eller indirekte – de ansattes mulighet til å involvere seg i forhold som har betydning for deres egen arbeidssituasjon.

I 2023 satte vi søkelys på fagforeningsfrihet ved anbud på nye produkter fra Sør-Afrika og USA, og leverandørene måtte dokumentere dette gjennom en signert erklæring. Skal vi dømme etter tilbakemeldingene fra grossistene våre, bidrar tiltaket til å gjøre det enklere for dem å ha en dialog med produsentene om dette temaet, og det støtter dermed også opp om grossistenes aktsomhetsvurderinger.

Tilgjengeliggjøre tilbakemeldinger fra arbeidere

Gjennom programmet «Arbeidernes stemme» har vi gjort det mulig for leverandørene å lære mer om hvilke utfordringer arbeiderne kan ha på arbeidsplassen, blant annet om de har fagforeningsfrihet, om de blir diskriminert fordi de er medlem i en fagforening, og om arbeidsgiver følger opp forhold som arbeiderne tar opp. Som ansvarlige virksomheter kan leverandørene følge opp arbeidernes tilbakemeldinger, som er anonyme og samles inn gjennom en mobilapp, og også se effekten av tiltak som igangsettes mellom hver syklus av undersøkelsen, som gjennomføres tre–fire ganger med ti ukers mellomrom. I 2023 omfattet programmet produsenter fra Sør-Afrika, Italia, Libanon, USA og Spania.

Fagforeninger er en viktig interessent som Vinmonopolet søker å ha aktiv dialog med. Vi inkluderer alltid fagforeninger i revisjonene våre der de er representert, og vi ønsker at de skal være representert når vi samler bransjen til interessentmøter.

Innkjøp av driftsmidler og tjenester

Vinmonopolet er en stor innkjøper også av varer og tjenester som vi bruker til å drifte butikkene våre. Ved slike innkjøp følger vi lov og forskrift om offentlige anskaffelser, og vi stiller sosiale og miljømessige krav i de anbudene der det er relevant. Vi jobber tverrfaglig og sørger for at relevante fagpersoner er involvert, både ved konkurranseutforming og i oppfølging av kravene våre.

Som et ledd i påseplikten gjennomførte vi i 2023 en revisjon av lønns- og arbeidsvilkårene hos vår landsdekkende leverandør av renholdstjenester. Dokumentasjonsgjennomgangen og intervjuene med renholdsmedarbeidere som utfører renhold i butikkene våre, viste at lønns- og arbeidsvilkårene i all hovedsak var i tråd med arbeidsmiljøloven, gjeldene tariffavtaler og Vinmonopolets sosiale kontraktskrav.

Fremover

I 2023 startet vi arbeidet med å legge til rette for nye krav og forventinger som stilles til oss, blant annet gjennom nye etiske krav og nye EU-direktiver innen bærekraft. I 2024 kommer vi til å videreføre arbeidet med å videreutvikle prosesser, retningslinjer og systemer, slik at vi er godt rustet til å møte de fremtidige kravene. I 2024 skal vi også utvide omfanget av oppfølgingen til nye land, og vi vil særlig rette oppmerksomheten mot Libanon og USA.

Ansvarlig virksomhet – i alle ledd

I de foregående årene har Vinmonopolet lagt vekt på å identifisere risikoområder i leverandørkjeden, og vi har selv satt i gang tiltak for å håndtere disse risikoene. Vi har også gjennomført revisjoner av enkeltprodusenter og jobbet aktivt med produsentene for å rette opp brudd på de etiske retningslinjene. Åpenhetsloven stiller større krav til at vi har oversikt over risikobildet, leverandørkjedene våre og leverandørenes etterlevelse av Vinmonopolets etiske krav. I 2024 vil vi derfor innføre systemer som gir oss bedre oversikt over dette. I tiden fremover vil vi også legge vekt på å utvikle enda mer robuste programmer for å identifisere vesentlige risikoområder i leverandørkjeden og bygge relasjoner med samarbeidspartnere som kan bistå oss med å heve kompetansen til leverandørene våre for å være i forkant av disse risikoene. Vi vil legge vekt på at leverandørene våre skal gjennomføre egne aktsomhetsvurderinger og følge opp forhold de identifiserer som mulige risikoområder. Vinmonopolet vil prioritere å støtte dem i dette arbeidet, både med systemer, verktøy og veiledning. Videre vil vi legge vekt på å kommunisere med interessenter og berørte rettighetshavere, både med tanke på å identifisere sårbare grupper og vesentlige risikoer og i gjennomføringen av gjenopprettende tiltak dersom vi konstaterer brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Sporbarhets- og oppfølgingsystemet vårt, som etter planen skal utvikles og piloteres i 2024, blir et viktig verktøy i dette arbeidet. Systemet vil gi både Vinmonopolet og grossistene våre oversikt over de ulike leddene i leverandørkjeden. Informasjonen vil gjøre oss bedre i stand til å vurdere risiko – og følge med på om denne risikoen blir fulgt opp av produsentene.

Få mer innsikt om risikobildet i Libanon og USA

I løpet av 2024 vil vi få mer innsikt om risikobildet i Libanon og USA, og vi må forvente at det kan komme opp utfordrende forhold. Å gripe fatt i mulige risikoer med konkrete tiltak blir viktig i 2024.

Følge opp og evaluere tiltak i Frankrike

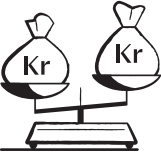

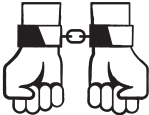
Både Vinmonopolet og de andre nordiske monopolene følger med på utviklingen av de tiltakene bransjen selv setter i gang i Champagne for å avverge at forhold som dem som fant sted under innhøstingen i 2023, da migrantarbeidere ble grovt utnyttet av useriøse rekrutteringsvirksomheter, oppstår på nytt. Når vi konstaterer faktiske brudd på menneskerettighetene og anstendige arbeidsforhold, samarbeider vi med produsentene og grossistene for å sette i gang tiltak.

Dersom aktsomhetsvurderingene våre avdekker utfordringer som omfatter større deler av industrien, gjennomfører vi spesialprogrammer som griper fatt i de bakenforliggende årsakene til disse utfordringene.

Våre etiske krav

Vinmonopolets etiske krav er en del av våre generelle innkjøpsbetingelser og plikter alle aktører til å ta ansvar.

Våre leverandører er norske grossistbedrifter og det er dem Vinmonopolet har en avtale med. Grossistene skal passe på at deres leverandører og underleverandører følger våre etiske krav. Vinmonopolet legger Amfori BSCI Code of Conduct til grunn som våre etiske krav. De bygger på FNs og andre internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter. Alle de nordiske polene bruker Amfori code of conduct i sine innkjøpsbetingelser.

 <p>Beskyttelse av miljøet</p>	 <p>Ingen diskriminering</p>	 <p>Beskyttelse av unge arbeidstakere</p>	 <p>Ivaretagelse av helse og sikkerhet</p>	 <p>Fagforeningsfrihet og forhandlingsfrihet</p>
 <p>Fravær av barnearbeid</p>	 <p>Forsvarlige arbeidstider</p>	 <p>Ansvarlige ansettelsesforhold</p>	 <p>Involvering og beskyttelse av arbeidere</p>	 <p>Ansvarlig ledelse og etterlevelse</p>
 <p>Etisk forretningsadferd</p>	 <p>Rettferdig lønn</p>	 <p>Fravær av tvangsarbeid</p>		

Produkter fra ulovlig israelske bosettinger

Vinmonopolet mottok i 2023 flere henvendelser om produkter fra ulovlig israelske bosettinger på Vestbredden og Golanhøydene. Vinmonopolet er gjennom EØS-avtalen forpliktet til å likebehandle alle produsenter og importører, også de aktuelle importørene med produkter fra ulovlig israelske bosettinger. Produktene fra Vestbredden og Golanhøydene var tilgjengelig i Vinmonopolets bestillings- eller tilleggsutvalg. Dette betyr at Vinmonopolet ikke aktivt etterspurte eller kjøpte inn disse produktene. Det fremgår eksplisitt av alkoholoven at Vinmonopolet ikke kan diskriminere på bakgrunn av land, region eller annet geografisk opphav. Vinmonopolet kan derimot fjerne produkter dersom norske myndigheter pålegger handelsrestriksjoner fra et land eller en region. Som statlig heleid selskap forholder vi oss til det som er regjeringens til enhver tid gjeldende politikk på dette området. Derfor har produkter fra ulovlig israelske bosettinger på Vestbredden og Golanhøydene vært tilgjengelig hos Vinmonopolet. I 2023 har det vært totalt ni produkter tilgjengelig i bestillings- eller tilleggsutvalget, hvor det ble solgt totalt 3 839 liter. Dette tilsvarer en svært liten andel av Vinmonopolets totale salg i 2023.

Vinmonopolet har registrert høy risiko for brudd på menneskerettigheter i disse områdene i våre analyser. Som en del av oppgavene vi gjør på anstendig arbeid har vi pålagt importørene å signere revidert utgave av amfori BSCI Code of Conduct som ligger til grunn for de etiske kravene vi stiller til våre leverandører. Code of Conduct legger vekt på prosessen med aktsomhetsvurderinger, at alle ledd i leverandørkjeden må kartlegge risiko og mulige sårbare grupper i egen leverandørkjede og gjennomføre tiltak for å sikre menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Vi har derfor ikke gjort særegne tiltak knyttet til produkter fra ulovlig israelske bosettinger, utover å starte dialogen med de aktuelle importørene for å vurdere om risiko for brudd på menneskerettigheter har blitt ytterligere forsterket på grunn av den spente situasjonen i området.

7. mars 2024 frarådet Regjeringen nærings samarbeid med ulovlige israelske bosetninger. Vinmonopolet valgte umiddelbart å følge Regjeringens fraråding og stanset distribusjon og salg av disse produktene.

Oslo, 11. april 2024

Åsne Havelid
styreleder

Sverre Helno
nestleder

Trine Marit Stensen
styremedlem

Solveig Løhaugen
styremedlem

Øyvind Winther
styremedlem

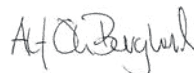
Lars Jacob Tynes Pedersen
styremedlem

Helge Storvik
styremedlem

Åse Engesæth
styremedlem

Alf Ole Berglund
styremedlem

Elisabeth Hunter
adm. direktør

VI SELGER MED ANSVAR